

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 11 mars 2009

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om fotboll på idrottsforum.org

Var det bättre förr? Denna fråga ställdes till människor på gatan i Falkenberg av lokaltidningen *Hallands Nyheter*. En äldre dam svarade "Ja, det var mindre våld och nedskärningar". Hade frågan varit "Var fotbollen bättre förr?", och ställts till fotbollsentusiaster som var med "förr", så hade svaret säkerligen blivit något i stil med "Ja, det var mindre kommers på den tiden". För det finns en tankeström i fotbollens supportertermassa som bygger på ett motstånd mot det som i andra sammanhang ses som tecken på sportens positiva utveckling – kommersialisering och professionalisering, och som signalerar en längtan tillbaka till den tänkta idealismen som fanns "förr", i fotbollen som i andra sammanhang. Så ser det inte ut längre, och för många som älskar det vackra spelet är det därmed helt kört. En av dessa diehard-idealister, emeritusprofessorn i företagsekonomi John Samuels, har skrivit en bok om sin sorg där han redan i titeln helt sonika konstaterar att *The Beautiful Game is Over: The Globalisation of Football* (Book Guild), Vi bad Matti Goksøy om en recension, och vi har i retur fått en nyanserad, kunnig och välskriven recension som tar tillvara författarens idealism och nostalgi såväl som hans ekonomiska kompetens och därpå baserade initierade analys av utvecklingen inom i första hand engelsk klubb fotboll.

Är fotbollen död?

Matti Goksøy

Norges Idrettshøgskole

John Samuels

The Beautiful Game is Over: The Globalisation of Football

441 sidor, inb.

Brighton, Sx: Book Guild 2008

ISBN 978-1-84624-164-2

Det har kommet flere bøker som uttrykker bekymring over fotballens utvikling og forfall i det siste. I 2008 kom blant andre "The Fix – Soccer and Organized Crime" av den engelsk-kanadiske journalisten Declan Hill – den omtaler fenomenet kamp-fiksing i forbindelse med spill og betting-syndikater. Den boken vi skal omtale her: Engelske John Samuels' "The Beautiful Game is Over" tar i større grad for seg det som i dagligtale bare kalles "utviklingen", som ofte betyr alt det negative en i dag kan assosiere med fotballen; grådighet, en korrupt internasjonal ledelse, tvilsom forretningsskikk, og i det hele tatt; altfor mye penger involvert, noe som trekker de gale menneskene med de gale motivene til fotballen. Alt til fortrensel for de skikkelige, gode gamle fotball-tilhengerne som hadde tilhørighet, identitet og lojalitet som sine fremste kjennetegn. Samuels som er professor emeritus i "business finance" ved University of Birmingham, mener altså at penger er den store stygge ulven her.

Samuels gir konklusjonen i tittelen, uten spørsmålstejn. Det er slutt på fotball forstått som "the beautiful game". Er

dette altså nok en "historie-bok" av typen "Alt var bedre før"? Nesten, men ikke helt. Bevisstløs nostalgi og drømmer om en tidligere gullalder ("golden age") har tidligere statsminister Tony Blair blitt beskyldt for å være en framstående representant for. Blair har derfor vært en yndet skyteskive for forfattere av idrettshistoriske bøker, bl.a. i Martin Polley's fine bok "Moving the goalposts" (1999). Heller ikke John Samuels kan dy seg fra å påpeke at Blair aldri kan ha sittet bak målet på St.James' Park i Newcastle og sett den gamle helten Jackie Milburn som han hevder å ha gjort. Milburn sluttet nemlig da Blair var fire år gammel og da fantes det ikke sitteplasser på St.James'?

Så er spørsmålet om Samuels selv med denne boken er i fare for å falle i "the golden age"-graven? Vi skal komme tilbake til det, foreløpig holder det å nevne at hans oppfatning og forståelse av at fotballen skal ha hatt en "beautiful game"-periode i liten grad er underbygget og definert.

Samuels' bokprosjekt begynte som en studie av "hva har skjedd med fotballen i the Midlands" – for uinnvidde den midt-engelske regionen som huser tradisjonsrike klubber som Aston Villa, Birmingham, West Bromwich, Stoke, Nottingham, Derby, Leicester og Sheffield United og Wednesday – og endte opp som en analyse av globaliseringen av fotballspillet. Forfatteren antyder at det var forlaget som mente dette var best og illustrerer dermed at også forlagsbransjen (selvfølgelig) er påvirket av den økonomiske globaliseringen han tydelig misliker innenfor fotballen. Samuels er nemlig ved siden av å være professor i økonomi, også en hengiven fotball fan, en av nåtidens mange frustrerte tilhengere som resignert må innse at i den moderne globaliserte fotballen kan ikke hans eget lille lag fra Midlands, Birmingham, vinne noe lenger. Slike gode opplevelser er i den pengedominerte moderne fotballen reservert de fire store (Man Utd, Chelsea, Arsenal og Liverpool). En historiker ville nok vært mer forsiktig med uttrykk som "aldri mer" og "alltid". Ingen ting varer evig. (I skrivende stund; 28.januar 2009, med godt over halvspilt serie, ligger Aston Villa på delt andreplass?) Likevel er det ikke vanskelig å forstå hva han mener. De aller fleste tilhengere av andre klubber enn de fire store i England vil kjenne igjen situasjonen.

Boken tar også opp hvorfor noen få klubber har klart å bli en av de virkelige store, mens andre med samme forutsetninger så sent som i slutten av 1980-årene og begynnelsen av 1990-årene ikke har klart det. Samuels mener klart dette har med dårlig styring og ledelse å gjøre. De fleste vil kunne være enig i en slik ganske innlysende betraktning, men forfatteren går relativt grundig til verks her og dekker dette store feltet på en informativ måte. Han fokuserer blant annet på den lave standarden på styreformenn og direktører, der kvalitet og kunnskap heller er unntaket enn regelen, ifølge Samuels. "Siden klubb-direktører har liten kunnskap om fotball, er de tilbøyelig til å ansette tidligere spillere som managere. Faren er selvfølgelig at selv om disse ex-spillerne kan fotball, så kan de lite eller ingenting om management og coaching" (s.183).

Ifølge Samuels, som langt fra er noen marxist, er det globaliseringen og de frie markedskreftene som må ta skylden for at moderne fotball er blitt så kjedelig forutsigbar. De rike klubbene har blitt rikere og de mindre rike har mistet betydning; de kan aldri vinne noe av betydning, deres suksesskriterium er i stedet: å unngå nedrykk. Dette er selvfølgelig ikke bra for flertallet, verken flertallet av klubber, av supportere eller av spillere. Men det er bra for media, for de største klubbenes kommersielle interesser og for de aller beste spillerne.

Samuels etterlyser et effektivt lederskap over spillet. Organisasjonene som er satt til å styre spillet FIFA, UEFA og nasjonale organer følger i stor grad sine egne interesser, og er involvert i maktkamper med EU-politikere og andre. Samuels ser i liten grad den mer ideologiske striden som var synlig for noen år siden, og fremdeles er aktuell: striden mellom de aller rikeste klubbene (de såkalte G14) og UEFA som representant for et mer demokratisk, folkebevegelses-perspektiv på fotballen. Dette var særlig fremme i skandinaviske media da UEFA hadde et skandinavisk lederskap (med Lennart Johansson som president og Per Ravn Omdal som vise-president) og dermed pr definisjon var de som forsvarte fotballen som folkebevegelse og de små klubbenes muligheter mot de store kapitalinteressene. Samuels ser det i mindre grad slik. Grunnplanen for ham er supporterne, mens UEFA bare blir en av flere aktører som krangler om makt over hodet på dem spillet angår. Alle fotballens styrende organer, enten det er G14 eller UEFA, er økonomiske interessegrupper. På det nåværende markedet er det ikke kundene (dvs supporterne) som har makten, men aksjeeiere og interessenter i rivaliserende grupperinger av klubber og økonomiske interesser. Fotballens største kapital, ifølge Samuels; den tradisjonelle supporterne som var villig til å stå i vær og vind for å følge og støtte sitt lag, er blitt marginalisert.

Globaliseringen har medført at de største (engelske) klubbene nå har flere tilhengere utenfor Storbritannia (UK) enn innenfor. Parallelt eies klubbene i større grad av folk som har forretningsinteresser utenfor UK. Samuels legger ikke skjul på sin skepsis til utviklingen, selv om den kan kalles framskritt, selv om den gjør noen aktører rikere og spillet tiltrekker seg mer penger enn noensinne. Business-fotballen har tatt spillet bort fra den store massen av fotball-fans. FIFA-presidenten har møter med Paven, FN's generalsekretær, presidenter og statsministre. Han forteller dem hvordan fotball kan fremme fred og vennskap, og til og med økonomisk utvikling. For Samuels blir dette som om "the lunatics are running the asylum"?

Likevel er spillet i dag umåtelig populært. VM i 2006 ble sett av sju ganger så mange tv-seere som OL i 2004. Som Samuels sier: uansett hva en mener om FIFAs tvilsomme metoder og forretningsførsel – de vet hvordan de skal selge en sports-event.

Ifølge forlaget er Samuels ekspert på områder som company finance, accounting, mergers and take-overs. Fra fotballfeltet har han et livslangt fan-perspektiv. "Varningsflagg" kan heises av en sånn kombinasjon, og forfatteren bekrefter dessverre at en viss skepsis er berettiget. Noen steder er det supporter-perspektivet som slår igjennom. Det kan kalles uhistorisk å gråte over at denne som alle andre store historiske overganger har hatt sine økonomiske tapere. Boken er en blanding av økonomisk ekspertise og mer hverdagslig synsing blandet med banale observasjoner, for eksempel: At spillet i dag er tatt over av penger og er blitt et salgsprodukt på linje med andre. At engelsk fotball i dag domineres av de fire store rike klubbene, mens resten kjemper for å overleve. At kanskje toppspillere ikke vil komme til Midlands-klubber fordi de heller vil spille for toppklubber som vinner trofeer og spiller i europeiske turneringer (s.402, note 16). Ikke akkurat oppsiktsvekkende. Hans bastante påstander om spillestil – at den friske angrepsfotballen lider under pengenes åk – virker også noe utdaterte. Det har vært vanskelig å påvise noen sammenheng mellom penger og en bestemt spillestil, men som hypotese er dette interessant nok (Cesar Luis Menotti, Egil Drillo Olsen m.fl. ligger og venter på et prosjekt?)

På den andre siden drøfter Samuels i denne boken en del interessante ting, og han gjør økonomiske perspektiver forståelige og relevante – naturlig nok siden toppfotball er blitt big business. Han drøfter begrepet "competitive balance", altså konkurranse-balanse og peker på at denne ser ut til å bli borte – uten at dette tilsynelatende har gått ut over spillets popularitet. Han trekker også inn den amerikanske kartell-modellen, der sportslige forskjeller søkes utjevnet ved regulering, og mener dette er et system med flere fordeler enn den europeiske fotballens frie markeds-konkurranse. De enorme summene som i dag er i fotballens tv-avtaler drøftes også (Et eksempel for anmelderens regning; allerede i 2005 betalte norske TV2 en – 1 – milliard norske kroner for eksklusive tv-rettigheter til norsk fotball til 2008!). Forfatteren er imponerende opplest, særlig på ex-spilleres og –managers selv-biografier. Han byr også på case-studier av klubber som altså for noen tiår siden var helt oppe i toppen, men som i dag ikke er blant de fire store, for eksempel Tottenham, Everton og Newcastle. Selv om boken for en stor del følger vel opptrukkede stier og er litt for tykk, så berører den interessante ting for den som er interessert i idrett, økonomi og ledelse.

Denne boken kom egentlig et halvt år for tidlig. Det kunne vært interessant å lese Samuels' refleksjoner over den pågående økonomiske krisen og hvilke følger den vil få for den over-hypete fotballen. Likevel rekker Samuels å peke på ting som de nå beryktete hedge-funds, og faren den typen finansiering utgjør for en sunn og stabil økonomisk styring. Forfatteren sier at det ser ut til at en "absolute disaster" er det som må til for å få fornuftige reformer innenfor fotballen. Kanskje blir den pågående økonomiske krisen, som ennå ingen i dag kjenner omfanget av, en slik ytre faktor som kan og må endre business-fotballens løp?

© **Matti Goksøyr 2009.**

Köp boken från Bokus.se

Kjøp boken fra Capris.no

Køb bogen fra eLounge.dk

Buy this book from Amazon.co.uk

Buy this book from Amazon.com